

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Бойко А.

Науковий керівник – викладач Гоменюк Г. В.

ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНІХ КОМПОНЕНТІВ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

З кожним роком суспільство розвивається із шаленою швидкістю. Впроваджуються новітні технології, які ще пів століття назад були недосяжними. Людство розвивається, змінюється. Не всі можуть встигнути за шаленим темпом життя. Зараз надзвичайно багато інформації, у якій повинна орієнтуватися людина, щоб бути конкурентно спроможною на ринку праці.

Щоб досягти успіху у сучасному світі, в умовах становлення і розвитку інформаційного суспільства, потрібно володіти достатньою кількістю знань і умінь. А забезпечити це повинна якісна освіта. Усе починається зі школи, де підрастаюче покоління здобуває основний багаж знань. Головним завданням сучасної школи є формування у дітей тих якостей, умінь, навичок, які вони зможуть використати за межами навчального закладу. Школа повинна бути основним рушієм у здобутті майбутніх професій і реалізації учнів як гідних професіоналів. За таких умов компетентісно-орієнтована освіта є дуже актуальною.

Компетентісний підхід у навчанні передбачає формування вмотивованої компетентної особистості, здатної:

швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, що динамічно розвивається й постійно оновлюється;

одержувати, використовувати, створювати різноманітну інформацію;
виявляти самостійність у постановці завдань та їх вирішенні;
приймати обґрунтовані рішення, вирішувати проблеми на основі отриманих знань, умінь і навичок, брати на себе відповідальність за отриманий результат;
активно й зацікавлено пізнавати світ, усвідомлювати цінність знань, науки, творчості;
усвідомлювати важливість освіти й самоосвіти для життя та діяльності;
навчатися протягом усього життя, застосовувати отримані знання на практиці [9].

Розгляд понять «компетентність» і «компетенція» допоможуть нам розкрити методологічну сутність компетентісного підходу.

Деякі дослідники вважають, що засновником компетентісного підходу був Аристотель, який досліджував можливості стану людини, що позначається грецьким «atege», — сила, яка розвивалася й удосконалювалася до такого ступеня, що стала характерною рисою особистості [1, с. 155].

Інші вважають, що поняття «компетентність» і «компетенція» почали використовуватися з 1958 року. Особливий інтерес до проблеми дослідження компетенцій пов'язано із запуском штучного супутника Землі СРСР у жовтні 1957 року, що послугувало поширенням критики системи освіти в США. Саме в цей період з'явилися публікації, що порівнювали зміст освіти в США і СРСР: А. Трає — «What Ivan knows that Johny doesn't». Розведення прийнятих педагогікою понять «компетентність» і «компетенція» можна віднести до цього ж періоду. На думку багатьох дослідників інтерес до проблеми дослідження компетенцій зазвичай збігався з кризовими ситуаціями в економіці, освіті та культурі [6, с. 15].

У період 1970–1990 років розробляються різні класифікації компетенцій, що визнані педагогічною громадськістю. Є.Бондаревська, Л.Петровська, Н.М'ясищев, І.Зимня, Н.Кузьміна, А.Маркова використовують поняття «компетентність» і «компетенція» як для опису кінцевого результату навчання, так і для опису різних властивостей особистості (властивих їй або надбаних у процесі освіти).

До цих пір не існує єдності в розумінні сутності «компетентність» і «компетенція». Поняття «компетентність» використовується для визначення кінцевого результату навчання; поняття «компетенція» набуває значення «знаю, як» на відміну від раніше прийнятого орієнтиру в педагогіці «знаю, що».

Єдине тлумачення компетентності у літературі відсутнє. Різні джерела дають різні визначення поняття, адже автори звертають увагу на різні характеристики.

З латинської „competentia” – узгодженість, відповідність, а „compete” – відповідати, бути годящим, здатним [10, 217]. Якщо звернутися до великого тлумачного словника сучасної української мови, можна знайти наступне трактування. Компетенція: 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень якої-небудь організації, установи чи особи [4, 445].

Під компетенцією, І. Зязюн розуміє простір соціально-професійного впливу, визначений посадою, соціальним статусом, службовим функціоналом спеціаліста [8].

В.Байденко вважає, що компетенція – це здатність робити щось добре, ефективно в широкому форматі контекстів з високим ступенем саморегуляції, саморефлексії, самооцінки, з швидкою, гнучкою й адаптивною реакцією на динаміку обставин і середовища; відповідність кваліфікаційним характеристикам з урахуванням вимог локальних і регіональних потреб ринків праці; здатність виконувати особливі види діяльності й робіт у залежності від поставлених завдань, проблемних ситуацій і т. ін. [2].

Узагальнюючи всі ці означення можна сказати, що компетенція – це готовність суб'єкта ефективно організувати певні якості, знання, вміння, навички, способи діяльності, психологічні особливості, цінності для постановки і досягнення мети, вирішення різноманітних завдань.

Компетентність (від лат. competens (competentis) – належний, відповідний) означає поінформованість, обізнаність, авторитетність – зазначено у словнику іншомовних слів [11, с. 282].

Компетентність як властивість за значенням компетентний, тобто: 1) такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний – за матеріалами тлумачного словника української мови [12, с. 250].

Усі вчені, науковці, дослідники, які працювали з цим поняттям, зазначали його багатогранну природу.

Компетентність - це інтегральна властивість особистості, що характеризує його прагнення і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, особистісні якості і ін.) для успішної діяльності в певній галузі, зазначає науковець Ю. Тартур [13].

На основі вище згаданих понять, ми вважаємо, що компетентність – це комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати навчальну і професійну діяльність.

Порівнюючи поняття «компетентність» і «компетенція», А. Г. Бермус зазначає, що компетенція включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що задаються по відношенню до певного кола предметів і процесів, а компетентність співвідноситься з володінням людиною відповідною компетенцією, що включає його особистісне ставлення до неї і предмету діяльності [3].

Провівши аналіз науковців, у даній роботі ми будемо користуватися терміном «компетентність».

Будь-яка компетентність має рівневу структуру, в яку входять три рівня. Нижній базовий рівень – це інтелектуальні дії (аналіз, синтез, узагальнення, планування, прогнозування і т.д.), нормальний рівень розвитку яких служить передумовою становлення і формування компетентності. Другий рівень включає особистісні якості людини, що визначають характер прояву його компетентностей. До цих якостей відносяться: цілеспрямованість, відповідальність, самостійність, організованість, креативність та інші. Третій (верхній) рівень структури компетентності представляє її зміст, що має компонентний склад [7].

Складність, комбінаційність компетентності зумовлює виокремлення певних структурних елементів. Європейські експерти пропонують таку внутрішню структуру компетентності:

знання;
пізнавальні навички;
практичні навички;
відношення;
емоції;
цінності та етика;
мотивація.

І.А.Зимняя [7] вважає, що будь-яка актуальна компетентність включає п'ять характеристик, іншими словами компонентів:

знання змісту компетентності (когнітивний аспект);
вміння, досвід прояви компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий аспект);
ціннісне ставлення до змісту, процесу та результату актуалізації компетентності (ціннісно-смысловий аспект);
емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності (регулятивний аспект);
готовність до актуалізації прояви компетентності в різноманітних ситуаціях вирішення соціальних і професійних завдань (мотиваційний аспект).

І.В. Родигіна виділяє три основних компоненти компетентісно-орієнтованого навчання: знання; уміння та навички, досвід творчої діяльності; емоційно-ціннісне ставлення.

На основі поданої інформації для нашого дослідження, ми вважаємо, що повинна бути така внутрішня структура компетентності:

знання змісту
вміння та досвід
ціннісне ставлення до усього, що стосується компетентності
готовність до рефлексії

Отже, на основі вище сказаного, реалізація компетентісного підходу полягає у забезпеченні формування усіх внутрішніх компонентів компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байденко В.И. Болонский процесс : структурная реформа высшего образования Европы / В.И. Байденко. – [3-е изд.]. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, Российский Новый университет, 2003. – 128 с.
2. Байденко В. И. Концептуальная модель государственных образовательных стандартов в компетентностном формате (дискуссионный вариант): материалы ко второму заседанию методологического семинара, монография / В.И. Байденко. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – С. 19.
3. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании [электронный ресурс] / Бермус А.Г. // Интернет-журнал "Эйдос". – 2005. – 10 сентября. – Режим доступа к журн.: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001. – 1440 с.
5. [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2016/2923-1456823850.pdf>
6. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании /И.А.Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
7. Зимняя И. А. Компетентность и компетентность в контексте компетентностного подхода в образовании [Електронне джерело] / И. А. Зимняя. – Режим доступу: http://www.rusread.org.ru/ckeditor_assets/attachments/63/i_a_zymnaya_competency_and_competence.pdf
8. Зязюн І.А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи / І.А. Зязюн // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія. – К.- Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. – 10–18 с.
9. Компетентісно орієнтована методика навчання математики в основній школі: Метод. посібник / О.І.Глобін, М.І. Бурда, Д.В.Васильєва, В.В. Волошена, О.П. Вашуленко, Н.Д. Мацько, Т.М. Хмара. — К.: Педагогічна думка, 2015. – 245с.
10. 10.Латинско-русский словарь / [под. ред. И.Х. Дворецкого]. – М. : Русский язык, 1976. – 217 с.

11. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.
12. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 4: І – М / [ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, П. П. Доценко]. – К.: Наукова думка, 1973. – 840 с.
13. Татур Ю.Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста /Ю.Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – №3.

Яворівська М.

Науковий керівник – викладач Гоменюк Г.В.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНЦІЯ» І «КОМПЕТЕНТНІСТЬ»

На сучасному етапі становлення освіти велику роль відіграє компетентнісний підхід до навчання. Важливим у навчальному процесі є високий рівень компетентності вчителів, що повинен бути спрямований не тільки на особистісний розвиток, але і зумовлювати формування компетентностей в учнів. Це б створило платформу для реалізації новітніх методів навчання та підвищення його ефективності.

В основі побудови змісту та організації процесу навчання математики є компетентнісний підхід, згідно з яким кінцевим результатом навчання предмету є сформовані певні компетентності, як здатності учня застосовувати свої знання в навчальних і реальних життєвих ситуаціях, повноцінно брати участь у житті суспільства та нести відповідальність за свої дії. [8, с. 2-3]

Варто зазначити, що у структуру компетентнісного підходу входять такі поняття, як «компетенція» та «компетентність». І. О. Зимня [4, с. 34–42] виділяє три основних етапи становлення компетентнісного підходу в освіті. Перший етап – це введення і розуміння того, що ж таке «компетенція» та «компетентність», а також знаходження відмінностей між ними. Другий етап – це використання цих понять у теорії та на практиці, вміння застосовувати їх у відповідній ситуації. Третій етап – це дослідження компетентності як освітньої наукової категорії та введення компетентнісного підходу в освітній процес. Нашим завданням є розібратися у кожному з цих етапів. Для цього розглянемо їх детальніше.

Основними об'єктами дослідження є поняття «компетенція» і «компетентність». В умовах сучасної освіти вони відіграють важливу роль у навчальному процесі і є визначальними у компетентнісному підході. Тлумаченням цих понять займалося і займається багато науковців та вчених, кожен із яких трактує їх по-різному, проте однозначність зберігається. Отже, можна говорити про актуальність цього питання.

Отже, що ж таке компетенція? Енциклопедія освіти [3, с. 409.] означає компетенцію як «відчужену від суб'єкта, наперед задану соціальну норму (вимогу) до освітньої підготовки учня, необхідну для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат». У свою чергу А. В. Хуторський вважає, що компетенція – це готовність людини до мобілізації знань, умінь, зовнішніх ресурсів для ефективної діяльності в конкретній життєвій ситуації. Це те, наскільки людина обізнана і досвідчена у певній сфері, щоб здійснювати продуктивну діяльність, спрямовану на помітний результат [17, с. 152]. Член-кореспондент Національної академії наук України О. І. Пометун зазначає, що компетенція – це інтегративне поняття, що містить такі аспекти: готовність до ціле покликання, готовність до оцінювання, готовність до дії, готовність до рефлексії [13, с.131]. Бібік Н. М. трактує компетенцію як соціально закріплений освітній результат. Тобто компетенції можуть бути виведені як реальні вимоги до засвоєння учнями сукупності знань, способів діяльності, досвіду, ставлень з певної налузі знань, якостей особистості, яка діє в соціумі. Педагог дає означення «компетенції» через такі, як «готовність до...», здатність до...» [14, с.49].

Аналізуючи те, як різні джерела діють визначення «компетенції» можна зауважити, що цей термін вживається у трьох значеннях: «1) як коло питань, в яких особа повинна бути обізнана; коло повноважень, делегованих суб'єкту (посадовцю, органу управління, групі і т.п.);